

УДК 37.013.43(09)(569.4)

Історичні передумови становлення неформальної освіти в Державі Ізраїль

Олександра Компанієць,

викладач,

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди.

Науковий керівник — доктор державного управління, доцент *Н.С. Калашник*,
Запорізький національний університет

Людина в сучасному світі, повинна бути готовою до швидких змін та викликів світу. Неперервна соціалізація упродовж життя потребує постійного самовдосконалення у великій кількості сфер, що може бути реалізовано за допомогою різноманітних тренінгів, семінарів, практик тощо. За даними ЮНЕСКО (2003 р.), 85 % працюючого населення придбали необхідні для виконання робочих завдань навички за рамками формальної освіти [1]. Цей факт свідчить про те, що в нових умовах принципи і методи неформальної освіти виявляються набагато більше пристосованими до сучасних умов, сучасних технологій, до динаміки сьогодення.

Визначення шляху реформування освіти, в тому числі і неформальної, наповненість її новим сенсом, викликали необхідність звернення до існуючого досвіду країн, в яких система неформальної освіти давно вже стала невід'ємною складовою освітньої системи. Однією з таких країн є Держава Ізраїль

Система неформальної освіти Ізраїлю — це результат багаторічного професійного творчого пошуку єврейських педагогів та методистів і бере свій початок фактично до встановлення державності. Ще перші поселенці, що почали прибувати до Палестини з території Російської імперії (зокрема з України та Білорусі), були носіями певних виховних та освітніх традицій. Багато хто з них отримав

регулярну освіту, великий прошарок мав закінчену вищу освіту (наприклад, харків'яни з організації «Білуй»).

Метою даної статті є аналіз динаміки становлення неформальної освіти в державі Ізраїль, завданням — розкриття основних елементів сучасної освіти, аналіз передумов, завдяки яким склалася унікальна дієва система неформальної освіти в цій країні; окреслення можливих шляхів застосування позитивного ізраїльського досвіду в цій сфері в нашій країні.

В Україні аналізом іноземного досвіду стосовно неформальної освіти займалися такі дослідники, як Шапочкіна О.В., Давидова В.Д., Григор'єва Т.Ю. та інші фахівці, до наукових інтересів яких входить узагальнення вивченого закордонного досвіду.

В Ізраїлі в сфері теоретичних досліджень та практичним розвитком неформальної освіти зайняті такі науковці, як Б. Хазан, М. Кіпніс, Н. Мендель-Леві, І. Арці, та ін., які займаються питаннями вивчення методів, форм та практичної організації неформальної освіти.

У зв'язку з посиленням темпів «алії» — повернення єврейського народу до Землі Ізраїль та збільшення кількості переселенців, збільшилась і кількість єврейського населення різних вікових груп. Вже на початку ХХ століття постало питання розбудови сучасної національної систе-

ми освіти на івриті. У 1905 році в Тель-Авіві — першому повністю єврейському місті Палестини — відкрито гімназію «Герцлія», що стала першим навчальним закладом, в якому викладання велося виключно на івриті. Після закінчення Першої Світової війни з поширенням поселенського руху, з бурхливим розвитком сільських поселень — мошавів — та кібуцного руху (сільськогосподарських комун) поширюється відкриття шкіл, що стають центрами світської єврейської освіти на території Палестини.

Поруч з формальною освітою поширюється розвиток неформальної освіти, яка значною мірою завжди була складовою освіти єврейського народу протягом років життя в діаспорі у «Вигнанні». Історія єврейської діаспори свідчить про те, що національна система виховання в різні історичні епохи складалась з елементів системи неформальної освіти. Таким чином, сучасна ізраїльська неформальна освіта, виходить з системи цінностей, що склалась протягом існування єврейського народу в умовах відсутності державності [2].

Необхідність доповнення формальної освіти неформальною складовою за часів формування ізраїльської державності виходила з соціальної неоднорідності єврейського населення, яке складалося з різних соціальних прошарків з різним рівнем освіти та світосприйняттям.

Якщо більшість переселенців з Європи мали базову середню освіту, то більшість мешканців так званого «старого їшуву» (єврейське населення Палестини з часів Середньовіччя та Оттоманської імперії), були представниками найбідніших прошарків суспільства, що мешкали фактично в умовах культурної і освітньої ізоляції. Розбудова держави вимагала не лише надання формальної освіти усім верствам єврейського населення, але й залучення їх до активної суспільно-корисної діяльності. Це завдання і було покладено на неформальну освіту. В першу чергу тому, що діяльність перших організацій, зайнятих просвітництвом серед сефардської

бідноти, була зосереджена на дорослому населенні. Освіту дітей брала на себе школа.

Перші національні молодіжні рухи, що виникли на території Палестини в 20 — 30-х роках ХХ століття, було організовано вихідцями з Європи. Велика кількість з них мали політичний та скаутський характер. Для тогочасної ізраїльської молоді вони стали першими установами неформальної освіти, що доповнювала шкільну освіту. Вони виконували роль не тільки просвітницьких центрів, через які політичні партії проводили свої ідеї до широких прошарків населення, але й центрами дозвілля та своєрідними інтелектуальними осередками, в яких через особистісне спілкування відбувався обмін ідеями та досвідом з різноманітних сфер життєдіяльності [3].

Подальший розвиток неформальної освіти в Ізраїлі, створення різноманітних освітніх неформальних інституцій та установ, як правило, пов'язані з діяльністю волонтерських організацій.

Після створення Держави Ізраїль (1948) система неформальної освіти зазнала бурхливого розвитку через відкритість для всіх бажаючих та відсутність жорсткого контролю з боку держави.

Вцілому неформальну освіту в Ізраїлі контролює Міністерство освіти Держави Ізраїль, але насправді втручання держави в систему неформальної освіти опосередковане. Фактично воно зводиться до створення умов, для розвитку і функціонування неформальної освіти. Основною рушійною силою залишається громадянська ініціатива. Суспільні рухи, або неурядові організації, чітко реагують на виклики, що становить перед суспільством життя.

Так, загальне поширення в світі жіночого руху, звернення до потреб жінок у 50-ті роки ХХ століття призвели до бурхливого розвитку жіночих неформальних курсів та груп в Ізраїлі. А «Велика алія», що розпочалася наприкінці існування Радянського Союзу, коли в Ізраїль за досить короткий час (1989 — 1990) при-

було більш ніж 200 000 репатріантів, більшість з яких не знали івриту і були відірвані від національних цінностей та традицій, призвела до появи неформальної освіти та створення груп, що займалися національним просвітництвом та психологічною підтримкою, де головною мовою спілкування стала російська мова. Сьогоднішня неформальна освіта представлена практично в усіх соціальних системах Ізраїлю.

В першу чергу, це неформальна освіта для дітей та молоді. Сюди слід віднести групи та різноманітні гуртки, що діють при ізраїльських школах та університетах. Більшість з них пов'язані з формуванням різноманітних соціальних навичок, підтримкою особистості в процесі соціалізації, психічно-емоційними аспектами формування особистості. Значну кількість серед молодіжних організацій неформальної освіти займають молодіжні рухи (наприклад, ізраїльські скаути «Цофим») [2].

Іншу групу складають установи неформальної освіти, що пов'язані з армією. До них можна віднести — групи психологічної підтримки, а також курси та різноманітні гуртки, завдяки яким людина, що перебуває на військовій службі, отримує додаткові знання, емоційну підтримку та можливість для саморозвитку [2].

Значна кількість неформальних груп в Ізраїлі, як і в часи «Великої алії», задіяна в сфері підтримки нових репатріантів. Кожен рік до Ізраїлю на постійне місце помешкання приїздить велика кількість людей з різних країн світу (162 000 — осіб протягом 2014 року). Більшість з них становлять вихідці з країн колишнього СРСР, Ефіопії та Франції [3]. Неформальна освіта покликана долучити цих людей до норм, правил та цінностей ізраїльського суспільства.

Зі сферою додаткової освіти для дорослих пов'язана робота цілого ряду груп та установ, що зазвичай розташовані у «матнасах» — центрах освіти, культури, дозвілля та спорту, що зосереджені на

вирішенні питань безперервної освіти для усіх вікових категорій [1].

крему систему установ неформальної освіти сьогодні складають групи та установи, що задіяні в підготовці саме працівників освіти. Тут можна виділити як групи, що працюють при педагогічних навчальних закладах, де навчаються майбутні педагоги, так і групи, що працюють в рамках своєрідного «підвищення кваліфікації», для працівників, що вже мають практичний професійний досвід. Головною метою цих груп є передача існуючого педагогічного досвіду та гуманістичних установок, передача досвіду, міжособистісне професійне спілкування та психологічна підтримка педагогів [2].

Система неформальної освіти Держави Ізраїль перевірена часом і пройшла довгий шлях розвитку, що почався задовго до створення самої держави і на сьогоднішній день становить одну з найрозгалужених систем неформальної освіти у світі. Отже, досвід Ізраїлю може бути корисним при будівництві системи неформальної освіти в Україні, а саме в контексті адаптації людей, що переїжджають на нове місце помешкання, при роботі з військовослужбовцями, для розвитку громадянської та патріотично спрямованої освіти.

Література

1. *Китнис, М. Песах и неформальное образование в Израиле (электронный ресурс) / сайт «Израиль для вас» // Израиль сегодня — 2015. Режим доступа: <http://il4u.org.il/blog/about-israel/israel-today/pesax-i-neformalnoe-obrazovanie-v-izraile>*
2. *Barry Chazan The philosophy of informal jewish education. Режим доступа: http://www.infed.org/informal-jewisheducation/informal_jewish_education.*
3. *ההרבה / ילמרוף יתלבה וניחה. והכ דדוע מהרבה, וניחה דרשמ "לארשיב וניחה תכרעמל לבוי", והכ דדוע מילשורי. — 2009*

17.07.2015